

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno. — Cena listu za nečlane po štiri krone na leto, za pol leta dve kroni, za četrt leta eno krono; za člane zvezinih zadrug po tri krone na leto. — Posamezne številke 20 vin.

„ Telefon Štev. 216. „

C. kr. poštne hran. št. 64.846
Kr. ogrske „ „ „ 15.649

Izhaja 10. in 25. vsakega meseca. — Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cena inseratom po 30 vinarjev od enostopne petit-vrste, za večkratno inseracijo po dogovoru.

Vsebina: Moratorij. Cesarski ukaz z dne 31. julija 1914, drž. zak. št. 193. Cesarski ukaz z dne 29. julija 1914, drž. zak. št. 178. Uradna razlaga moratorija. Preskrba prebivalstva z neobhodnimi potrebščinami. Preskrba bolnikov in družin rezervistov. Cesarski ukaz z dne 25. julija 1914, kako se kaznuje motenje javne službe ali javnega obrata in prelom dolžnosti k dajatvi. Vestnik Zadružne zveze. Zadružni pregled. Razne objave. Občni zbori.

Moratorij.

Izbruhnila je svetovna vojska.

Vse moči države in prebivalstva morajo sedaj služiti enemu samemu namenu; vse mora po svojih močeh pomagati, da se začeti boj dokonča zmagonosno in kolikor mogoče z majhnimi žrtvami. Boj bojuje armada z orožjem v roki, toda tudi ostalo ljudstvo je pri tem močno prizadeto, osobito z gospodarske strani. Pri vsem tem, kar se godi sedaj, se ne sme pozabiti, da sledi vojski mir, se ne sme prezreti gospodarski razvoj v bodočnosti.

Moderno gospodarsko življenje sloni na organizaciji kredita, na zaupanju, in to zaupanje se mora ohraniti, zaupanje v sedanost in zaupanje v bodočnost. Energija, ki so jo kazali naši vojaški in civilni uradi, vzajemno delovanje vseh odločujočih faktorjev, brezhibno funkcioniranje vsega obširnega državnega ustroja, vse to je zaupanje izvenredno povzdignilo. Prepričanje, da je bila vojska neizogibna, je vzbudilo v ljudstvu čuvstvo tolike solidarnosti, kakoršne marsikdo ni pričakoval. In tako je ljudstvo sijajno preneslo hitri preobrat vseh dosedanjih, v mirnem času običajnih kreditnih in gospodarskih razmer.

Ko je bila odrejena splošna mobilizacija, ni nikjer prišlo do panik. Dalekosežne odredbe, ki so bile izdane v zvezi z mobilizacijo, je ljudstvo povsod sprejelo kot neizogibno posledico vojnega položaja in jih je presojalo z največjim umevanjem. S tem pa je ohranjena prva in najvažnejša podlaga, na kateri počiva naša kreditna zgradba.

V kreditno organizacijo posegati posebno dve vladni odredbi, s katerima se je razglasil moratorij, ena z dne 29. julija 1914, drž. zak. št. 178 in druga z dne 31. julija 1914, drž. zak. št. 193. Besedilo teh odredb prinašamo na drugem mestu.

Z naredbo z dne 29. julija 1914, drž. zak. št. 167, se je proglasil splošni moratorij za vse osebe, ki so bile kakorkoli poklicane v vojno službo. Da se je za te osebe odredil splošni moratorij, je razumljivo; kajti one, ki morajo v službi domovine izvrševati najtežje naloge, je treba varovati v prvi vrsti.

Z drugo naredbo z dne 31. julija 1914 se uvaja delen in omejen moratorij za ostalo prebivalstvo za dobo 14 dni.

Ta naredba je bila potrebna, ker je na eni strani veliko oseb bilo vpoklicanih v vojno

službo in ker so nastopile globoko segajoče premembe v splošnem gospodarstvu. Promet je moral zlasti v prvih trenutkih zelo zaostati; deloma vsled tehničnih ovir, vsled nedostajanja človeških, živalskih in motorskih delavskih sil, deloma vsled gospodarskih ozirov, ker ni v prvem hipu nihče vedel, ali bo mogel naročeno blago naprej prodati. Vsled tega se je moral uvesti moratorij, da se preprečijo splošne zmede, pri katerih bi nastopilo mnogo insolvenč, ki bi potegnile za seboj tudi trdne tvrdke.

Moratorij je moral seveda doseči tudi kreditne zavode. V tistem hipu, ko banka ne dobi plačil od svojih dolžnikov, tudi sama ne more izplačati vsakega zneska, ker ne ve, kakšne dimenzije bi utegnilo zavzeti izplačevanje, dočim bi ostali njeni prejemki le omejeni. — Da bi mogle banke izplačevati vse zahtevane zneske, bi si morale izposoditi velikanske vsote pri avstro-ogrski banki, ki bi bila s tem seveda močno prizadeta. Popolno izplačevanje bi bilo tudi že iz tehničnih ozirov nemogoče, ker je v vsaki banki ostalo le malo uradnikov, ki bi ne zmogli vsega dela pri blagajničnih poslih.

Da je denarni promet v gotovini ob pričetku mobilizacije ogromno narastel, je razumljivo. V teh dneh, ko so stotisoči odhajali pod orožje, so se vsi morali oskrbeti z denarjem deloma za se, deloma za svoje rodbine. V ravno ta čas je padlo tudi plačevanje najemnine. Vsemu temu so se pridružile še celo množice onih, ki so se bali, če bo kasneje mogoče dobiti denar iz denarnih zavodov. Že zaradi teh bojazljivcev so se morale določbe moratorija raztegniti tudi na kreditne zavode. Ob velikem navalu občinstva se je tu in tam zgodilo, da je zavodu spočetka zmanjkalo gotovega denarja ali se je tu in tam pokazala za malo časa kaka druga pomanjkljivost, ker je bilo vse skupaj prišlo tako nepričakovano hitro. Toda v obče se je vse izplačevanje vršilo skoro povsod v lepem redu, kar je na občinstvo vplivalo pomirjevalno.

Na avstro-ogrsko banko se stavijo sedaj velikanske zahteve. Vojna uprava potrebuje ogromne vsote in nič manjši niso zahtevki civilnega prebivalstva, pri katerem so v gospodarskem življenju nastopile tako velike izpremembe. Da more država poplačati vse, kar potrebuje za vojsko, mora izdajati že sedaj svoje bodoče dohodke, prebivalstvo pa mora uporabljati po največ svoje dosedanje prihranke. Država se mora torej zadolžiti in morajo dotična posojila prevzeti domače banke, prebivalstvo pa mora dvigati deloma od dovoljenih kreditov, deloma od svojih naložb one zneske, ki jih rabi za pokrivanje svojih potrebščin; poleg tega pridejo v poštev še velike potrebščine za nadaljevanje produkcije, za izplačila mezd, za nabavo premoga, železa in drugih materialij, ki so potrebne za izdelovanje blaga. Da se zadosti vsem tem potrebam, morajo banke iskati kredita pri državni banki, ki jim mora dajati na razpolago plačilna sredstva. Tako je pri nas in po vseh v vojsko zapletenih državah, dosti boljši pa tudi ni v onih državah, ki so ostale nevtralne, kajti tudi tamkaj čutijo hudi vpliv tega svetovnega boja.

Izdaja bankovcev v takih razmerah zelo poskoči. Pravila notnih bank, ki so prirejena za mirne čase, ne zadostujejo za slučaj vojske in jih je treba razširiti. Če bi bila pri nas vojska omejena samo s Srbijo, mogla bi avstro-ogrška banka izhajati tudi v mejah dosedanjih pravil, toda ob svetovni vojski, ko je vsaka država navezana sama na se, ne more nihče pričakovati pomoči od zunaj. Vsled tega so se pri nas morala pravila avstro-ogrške banke suspendirati, kar se je izvršilo tudi v drugih državah ali pa se še bo. Banka mora biti v položaju, izdajati bankovce brez ozira na predpise, po katerih je treba, da je dve petini bankovcev pokritih z zlatom in srebrom. Toda pred tem ni treba imeti strahu, ampak je treba le pomisliti, kaj to pomeni. Ravno kar smo omenjali, da je potreba po plačilnih sredstvih silno narastla. Za vojsko in potrebe ljudstva mora biti na razpolago denar. Pri-

hranki nekaterih so posojeni drugim, so investirani v tovarnah in železnicah, poslopih in zemljiščih, v blagu, v menicah, hipotekah, vrednostnih papirjih in vse te terjatve se vendar ne morejo naenkrat izterjati in poplačati. Pač pa vse te terjatve obstoje naprej in če danes notna banka izroča bankam in hranilnicam bankovce, ji odstopijo le te svoje terjatve, ki se bodo poplačale že med vojsko, deloma po vojski. S temi terjatvami se pokrije število novih bankovcev, in to pokritje nikakor ni slabeje kakor zlato in srebro, ki bo tudi še naprej pokrivalo velik del papirnatega denarja. Pomisliti je treba, da za terjatve, odstopljene avstro-ogrske banki v obliki menic in vrednostnih papirjev garantirajo ostale banke s svojimi ogromnimi kapitalijami, ki so trajne in bodo take ostale tudi po končani vojski; v tem času pa teh terjatev ni mogoče drugače vnovčiti in porabiti kot plačilna sredstva, kakor le potom avstro-ogrske banke.

Ta smisel ima moratorij. Denar vlagatelj je v bankah, hranilnicah, posojilnicah in drugih kreditnih zavodih ravno tako varen kakor je bil prej, toda ker ni mogoče vseh dolgov hitro izterjati, je treba tudi izplačila omejiti na toliko, kolikor je to res potrebno za promet, da se vzdrži produkcija in poraba. Bilo bi gotovo nedopustno, izplačevati denar onim, ki ga zahtevajo samo iz neumnosti, ki ga ne potrebujejo za svoje gospodarstvo, ampak bi ga imeli skritega v svojo škodo in škodo splošnosti. Denarni zavodi imajo ne samo pravico, ampak tudi dolžnost, da se postavijo po robu vsem takim poizkusom. Sama na sebi je stvar brez pomena, tudi tem ljudem bi se lahko izplačale njihove vloge in bi se moglo pri državni banki za nekaj časa založiti vrednostne papirje in menice. Po končani vojski bodo ti strahopetneži svoj denar zopet izročili denarnim zavodom, ki bi mogli zanj odkupiti vrednostne papirje in menice. Toda izdaja prevelikega števila bankovcev bi utegnila povzročiti med občinstvom vznemirjenje, kar se seveda mora preprečiti. Zaradi tega torej se ne sme

omahniti pred temi bojazljivimi osebami. — Kako velike bodo zahteve do avstro-ogrske banke, se danes niti približno ne da presoditi. Za nekaj časa je pričakovati, da bodo potrebe po denarju še znatno narastle, potem pa bo skoraj gotovo nastopila mirnejša doba. Zneske, ki jih bo državna uprava izdala za nakup žita, živine, vojnih potrebščin itd., bodo nekateri morda sicer za nekaj časa pridržali doma, večji del ljudstva pa bo dal denar zopet naprej, tako da bo denar zopet začel bolj pravilno krožiti. Na ta način bo zopet začel denar dohajati denarnim zavodom, pri katerih se bo potem čimdalje manj čutilo pomanjkanje denarja.

Z gotovostjo pa se eno že sedaj lahko trdi. Po končani vojski se bo gospodarsko življenje zopet spravilo v stari tir. Produkcija se bo poživila in ravno v nji tiči gospodarska moč države in njenega prebivalstva. Težki dnevi so za nami, težki dnevi bodo tudi še prišli, toda vse se bo preneslo in sicer s tem manjšo škodo, čimbolj mirno in pametno bo prebivalstvo ostalo.

Cesarski ukaz z dne 31. julija 1914, drž. zak. št. 193

odreja na podlagi § 14. državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra 1856 (drž. zak. št. 141) štirinajstdnevni moratorij.

Naredba se glasi:

§ 1.

Pred 1. avgustom nastale zasebnopravne denarne terjatve se odlože, ako so bile zapadle pred tem dnem, do 14. avgusta, ako pa zapadejo med 1. in 14. avgustom, se odlože za 14 dni od dneva zapadlosti.

Za menice in čeke, ki zapadejo v plačilo med 1. in 14. avgustom, se za 14 dni odloži čas plačila, rok za prezentacijo za sprejem ali za plačilo in za vložitev protesta. Pri izračunanju dobe odloga je vračunati dan pričetka in prenehanja odložnega roka.

§ 2.

Določbe § 1. se ne uporabljajo na

1. povračilne terjatve do 200 kron iz vlog pri kreditnih zavodih ali na terjatve proti njim iz tekočega računa;
2. terjatve iz službenih in mezdnih pogodb;
3. terjatve iz najemninskih pogodb;
4. rentne terjatve in zahtevki za dajatev vzdrževanja;

5. zahtevki na plačilo obrestij in povračilo glavnice iz državnih dolgov in državno garantiranih obveznosti.

Vlada se pooblašča, določiti naredbenim potom nadaljne izjeme.

§ 3.

Za časa, za katerega se je vsled odloga premaknilo plačilo, je treba plačevati zakonite ali po pogodbi pristoječe višje obresti.

§ 4.

Doba odloga se pri izračunanju roka zastaranja in zakonitih rokov za vložitev tožbe ne všteje.

§ 5.

Izvršitev te cesarske naredbe, ki stopi v veljavo z dnem razglasitve, se nalaga pravosodnemu ministru v sporazumu s prizadetimi ministri.

Dunaj, dne 31. julija 1914.

**Cesarski ukaz z dne 29. julija 1914 l.,
drž. zak. št. 178**

o izjemnih dočilih na polju postopanja v državljanskih pravnih rečeh za vojaške osebe in njim zenačene.

Na podstavi § 14. državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra 1867. l. (drž. zak. št. 141) zaukazujem z veljavnostjo za kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru, tako:

§ 1.

Ne kraté zaukazov, ukrenjenih v obstoječih zakonih za primer vojne, dobé za vojaške osebe moč naslednji predpisi.

Za vojaške osebe v zmislu tega cesarskega ukaza je smatrati:

1. pripadnike oborožene moči avstrijsko-ogrske monarhije (skupna vojska, vojna mornarica, deželna bramba, črna vojska);
2. tiste osebe, ki se na podstavi § 7. vojnega zakona ali zakonitih predpisov, obstoječih o vojnih dajatvah in opravah, pritegnejo na službovanje za vojne namene;
3. osebje vojnega orožništva, tiste civilne osebe, ki so v uradni lastnosti prideljene v službovanje pri armadi v vojni ali spadajo k spremstvu armade v vojni;
4. vse osebe, ki opravljajo pri armadi v vojni prostovoljno zdravstveno službo.

Vojaškim osebam je enačiti osebe, ki jih je prijel sovražnik kakor ujetnike ali talce, in osebe, ki bivajo v kraju, ki je zaradi vojne odrezan od občevanja s sodiščem, ako se je hkratu bati, da bi mogle te okolnosti vplivati na postopek ali njegove uspehe stranki v kvar.

§ 2.

Da se postopek pretrga po § 162., odstavek 1 c. p. r. se lahko izreče tudi tedaj, ako je vojaška oseba kakor postranski posredovalec pristopila k pravnemu sporu.

§ 3.

Sodišče lahko izreče celo po končanem postopku, da se je postopek pretrgal in kdaj se je pretrgal, ako izve, da je bila vojaška oseba kakor glavna stranka ali postranski posredovalec udeležena na postopku. V tem sklepu je razveljaviti odločbe in odredbe, ki so se izrekle potem, ko je bil prestopok pretrgan.

Pretrganje pa se ne more prej začeti nego:

- a) pri vojnih zavezancih, ki so v zvezi skupne vojske (vojne mornarice) ali deželne brambe, z dnem razglasitve mobilizacije;
- b) pri črnovojnih zavezancih z dnem, katerega se zaradi napovedbe in sklica črne vojske pritegnejo na službo;
- c) pri osebah, ki se na podstavi § 7. vojnega zakona ali zakonitih predpisov, obsto-

ječih o vojnih dajatvah in opravah, pritegnejo na tako službovanje za vojne namene, z dnem, katerega se pritegnejo na tako službovanje;

d) pri osebju vojnega orožništva, pri civilnih osebah, ki spremljajo armado v vojni v uradni lastnosti in ki spadajo k spremstvu armade v vojni, končno pri osebah, ki opravljajo prostovoljno zdravstveno službo, z dnem, katerega stopijo v to razmerje;

e) pri ujetnikih ali talcih z dnem, katerega jih je prijel sovražnik;

f) pri osebah, ki so zaradi vojne odrezani od občevanja s sodiščem, z nastopom zapreke.

§ 4.

Pretrgani postopek se ne more začeti, ako vojaška oseba ne predlaga prej začetka, pred dnem, ki se določi z ukazom glede oseb, navedenih v § 3. pod lit. c do f, ne pred potekom 30. dne potem, ko je nehala zapreka.

Tri mesece po dnevu, določenem v sprednjem odstavku, se ne more več izreči pretrganje v zmislu § 3.

§ 5.

Čas med nastopom v § 3. navedenih zaprek in v § 4. oznamenjenim dnevom se ne vračuni v dobo, v kateri mora vojaška oseba vložiti tožbo. Ako pride začetek tega roka v ta čas, se začne rok šele dne, ki je oznamenjen v § 4.

§ 6.

Zoper vojaško osebo se morejo zaradi denarnih terjatev med nastopom v 3 navedenih zaprek in v § 4. oznamenjenim dnem vršiti samo izvršilna dejanja za zavarovanje inčasne odredbe, in sicer samo omejitvijo, da se s tem ne odtegne vojaški osebi niti posest premičnih reči niti užitek mezdnih ali plačilnih prejemkov.

Ako je izvršilo za izterjanje denarnih terjatev zoper vojaško osebo že uvedeno, lahko sodišče na predlog ali uradoma zaukaže odlog izvršila, odlog pa se ne sme narediti odvisen od tega, da dá vojaška oseba varnost.

Ako nastopi vojaška oseba kakor zahtevajoči upnik, je za njo postaviti skrbnika, o je treba.

Ako je bila vojaška oseba, ki je ni zastopal skrbnik, prikrajšana v svojih pravicah, ker se niso uveljavljale, lahko vloži, kolikor ne zadoščajo redni pravni pomočki in ne kraté pravice, ki ji gredo po državljanskih zakonih, v teku 30 dni po preteku v § 4. oznamenjene dobe tožbo zoper tiste, ki so imeli korist, ker je bila prikrajšana.

§ 7.

V konkurznem postopku in v stvareh postopanja izvenspornih reči je skrbeti za vojaške osebe, udeležene na tem postopku, kakor za nenavzoče (§ 276. o. d. z., § 2. cesarskega patenta z dne 9. avgusta 1854. l. (drž. zak. št. 208).

Določila § 6. odstavka 4. se uporabljajo.

Določila tega paragrafa se ne uporabljajo na vojaške osebe, ki so pod zakonitim zastopstvom.

§ 8.

Ta cesarski ukaz dobi moč z dnem razglasitve.

§ 9.

Izvršiti ga je naročeno Mojemu pravosodnemu ministru.

Uradna razlaga moratorija.

Od c. kr. deželnega predsedstva dobili smo naslednji komentar moratorija, ki ga priobčimo:

Podaljšanje roka za odplačila obveznosti zasebnopravnega značaja.

S 1. avgustom t. l. stopila je v veljavo cesarska naredba, po kateri je dovoljeno kratko podaljšanje roka za odplačila zasebnopravnega značaja.

V prvem trenutku mogla bi morebiti ta naredba vznemiriti vlagatelje glede varnosti denarja, ki ga imajo naloženega pri kreditnih zavodih in glede vprašanja, imajo li ti zavodi toliko denarja pripravljenega, da morejo vloge izplačati ali ne.

Opozarjamo tedaj na ponovno po vladni ukrenitbi razglasene razglase o sigurnosti

in likvidnosti naših hranilnic in drugih denarnih in kreditnih zavodov, kateri so pokazali, da imajo svoj denar dobro naložen in da so v stanu pri njih vložen denar tudi izplačati.

Ti razglasi publicirali so se v svrhu pomiritve vlagateljev.

Ako se je vlada odločila v času, v katerem je monarhija v zasilnem vojnem stanju, da izda določila o podaljšanju roka za odplačila zasebnopravnih terjatev, jo je pri tem vodila skrb, da deluje v občo korist proti motenju gospodarskega življenja, ki ga povzročuje mobilizacija in da ugotovi mirno razvijanje opravičnega občevarja.

Zaukazani moratorij tedaj ni le varstvo za posamezne dolžnike, ampak tudi varstvena naredba za celo narodno gospodarstvo — in tedaj ne dosti manj za upnike. V časih, v katerih se vsled odhoda v vojno službo veliko moči mora odtegniti produkciji vrednot, ko zastaja vse delo in ves promet in vsled tega posameznik ne more upati, da pride tako lahko kakor sicer do gotovine, naj se varujejo dolžniki zasilnega izpolnjevanja zasebnopravnih obveznosti, ki se dajo odložiti. Nad zasebno koristjo posameznih upnikov pa obstoji večja korist splošnosti. Ta večja korist pa nasprotuje temu, da bi se izpodkopal posamezniku s tem, da ga sili plačati kako tirjatev, temelj za življenje najbolj potrebnim pogojem, katerim se mora zadostiti ravno v vojnem času. Ti pogoji so namreč najbolj važni fizični in moralni momenti za oboroževanje.

K dolžnikom spadajo tudi vse banke, hranilnice in drugi denarni in kreditni zavodi, kateri oskrbujejo tuj denar. Pri vseh teh zavodih, kateri imajo po svoji organizaciji opravljati gotova opravila v javnem prometu, pa so še drugi važni momenti, da bi se posamezniku več kakor treba denarja izplačalo.

Starejše izkušnje in izkušnje zadnjih dni in ur so dokazale, da ljudstvo v prenapeti in neopravičeni bojazljivosti le prerado nakopičeva gotove

zaloge, in sicer več kakor jih potrebujejo za svojo resnično življensko in poselno potrebo.

Posledica tega nepremišljenega odtegovanja iz celega kroženja pa je gotovo zelo težka in škodljiva reakcija na delovanje celega gospodarskega organizma. Skrbeti je bilo treba, da zahteve posameznika po gotovem denarju pri bankah, hranilnicah itd. ne narastejo nenadoma do brezmernosti in da se ne oslabe posamezni zavodi za nadaljne potrebe, da morejo v okom priti motenju gospodarstva.

Brezpogojno je prepričati, da bi se omajalo gospodarstvo, in zatorej jamči moratorij tudi za to, da dosežejo v njem tudi upniki svojo stalno zaslombo. Pri tem opozarjamo, da je tudi hranilnične vložnike šteti k upnikom, ker hranilnice niso le depozitni zavodi, ampak imajo opravljati tudi opravila kreditnih zavodov. Po določenih moratorija se smejo tudi hranilnične vloge do najvišjega zneska 200 K dvigovati, vendar le z omejitvijo, da dvigi v 14 dneh ne smejo presegati 200 K.

S tem pa se zavodom ni odtegnilo pravice, da smejo vloge tudi čez to mejo vračevati. Te pravice se bodo naši odlični, za občni blagor vneti zavodi gotovo tudi posluževali.

Z uvedbo moratorija se nikomur ne bode onemogočilo zadostiti najvažnejšim življenskim potrebam. Nikomur se ni bati za njegov denar. Ne vsled vojnega stanja, ne vsled moratorija se ni zmanjšala varnost za vložen denar.

Z moratorijem namerava se doseči le časna in krajna, enakomerna razdelitev gotovega denarja, kolikor ga je pri rokah, in sicer za prehajalno dobo, v kateri je kreditno gospodarstvo vsled izvanredno važnih dogodkov naravno utesneno.

Preskrba prebivalstva z neobhodnimi potrebščinami.

Dne 1. avgusta 1913 je v c. kr. dvorni in državni tiskarni izšel in se razposlal 103. kos državnega zakonika v nemškem jeziku. Pod št. 194. vsebuje naslednjo cesarsko naredbu od 1. avgusta 1914, s katero se za sedanje izredne razmere, povzročene vsled vojne stanja, ukrepajo določbe o preskrbi prebivalstva z neobhodnimi potrebščinami:

„Na podlagi § 14. državnega temeljnega zakona z dne 21. decembra 1867, drž. zak. št. 141, odrejam naslednje:

Popis zalog.

§ 1. Politična deželna oblast se pooblašča, da odredi popis o zalogah neobhodnih potrebščin, bodisi od slučaja do slučaja ali pa tako, da se popis redno ponavlja. Kot neobhodne potrebščine velja tu, kakor sploh v tej naredbi razno blago, ki služi v zadovoljitev nujnih življenskih potreb za ljudi in kot krma za domače živali, kakor tudi stvari iz katerih se to blago izdeluje.

§ 2. Po razglasitvi take odredbe so dolžni izdelovalci, trgovci, skladišča in prometna podjetja, ki imajo neobhodne potrebščine v zalogi, bodisi v lastnih ali tujih prostorih ali jih imajo v shrambi za druge, v teku roka, ki je določen v razglasu, politični okrajni oblasti naznaniti množino in vrsto zaloge. Kdor ima v shrambi zaloge drugih, je dolžan naznaniti onega, ki je opravičen z zalogami razpolagati. Politična okrajna oblast je upravičena, da tudi brez predhodnega razglasa v teku gotovega roka zanteva od posameznih oseb ali podjetij, ki so dolžna dati pojasnila, da naznanijo svoje zaloge. Politična deželna oblast je upravičena, da v razglasu omeji popis zalog na one kategorije prizadetih obvezancev, pri katerih je po obsegu njihovega obrata pričakovati večjih zalog, ali pa lahko za tako omejitev pooblasti politično okrajno oblast. Politična oblast lahko zaloge vsak čas pregleda ali pa jih, ako obvezanec ni podal napovedi ali pa je njegova napoved neresnična, ugotovi na stroške stranke.

§ 3. Kdor zahtevanih navedb ne poda v teku določenega roka, se brani odgovoriti na stavljenja mu vprašanja ali nanja napačno odgovori, tega politična okrajna oblast po svojem prevdanku kaznuje, bodisi z denarno globo do 1000 K ali pa z zaporom do treh mesecev.

Preskrba občin z neobhodnimi potrebščinami.

§ 4. Politična deželna oblast se pooblašča, da zahteva od izdelovalcev in trgovcev iz njihovih zalog neobhodne potrebščine za preskrbo občin, ter izdelovalcem in trgovcem naloži dolžnost, da dobavo izvrše, ako blaga ni mogoče drugod dobiti po primernih cenah. Deželna politična oblast ima pred svojo odločbo stopiti v sporazum z vojaško upravo. Glede potrebščin, ki se nahajajo v shrambi javnih skladišč ali kakega javnega prometnega podjetja, se more taka odredba ukreniti le z dovoljenjem ali vsled naloga notranjega ministrstva. Pritožba proti odredbi politične deželne oblasti ni dovoljena. Politična deželna oblast more to pravico izvajati tudi v svrhu preskrbe kake občine, ki ne spada v njeno upravno območje, ako ji to dovoli ali naloži notranje ministrstvo.

Odškodnino za zahtevano blago je na temelju navadne cene ugotoviti po strokovnjakih, pritegnivši posestnike in občine, za katere so zaloge določene. Ako se ne sklene kak drugačen dogovor, ima občina ceno plačati, predno se ji odda blago, ali pa ima zagotoviti kupnino, ki se ima poravnati tekom 14 dni po predaji blaga. Politične oblasti naj se pri ugotovitvi odškodnine po možnosti poslužujejo sodno nastavljenih izvedencev. Kdor se smatra vsled cene, ki so jo ugotovili izvedenci, prikrajšanega, more v teku 60 dni po predaji blaga na sodišču podati svoje zahteve.

Kršitev dobavne dolžnosti.

§ 5. 1. Kdor namenoma prekrši dolžnost, dobaviti neobhodne potrebščine, temeljočo na pogodbi s kako javno oblastjo ali na danem oblastvenem nalogu v zmislu § 4.;

2. poddobavitelj, posredovalec ali uslužbenec pri takem dobavljanju, ki namenoma

krši svojo dolžnost ter s tem izvršitev dobave spravlja v nevarnost ali jo prepreči, se radi pregreška kaznuje s strogim zaporom od 1. meseca do 1 leta. Poleg zaporne kazni se lahko naloži globa do 20.000 K.

Prikrivanje zalog.

§ 6. Kdor v nasprotju z naloženo mu dolžnostjo, podati napoved, namenoma prikriva zaloge neobhodnih potrebščin, nahajajočih se v njegovi posesti ali shrambi, bo radi pregreška kaznovan s strogim zaporom od 1 mesca do 2 let. Poleg zaporne kazni se more naložiti globa do 20.000 K. Ista kazen velja za osebe, ki sodelujejo kot zastopniki prizadetih obvezancev in zakrivate kako tako prikrivanje.

Pretirano podraževanje.

§ 7. 1. Kdor izrablja vsled vojnega stanja nastale izredne razmere v to, da za neobhodne potrebščine zahteva očitno pretirane cene, se radi pregreška kaznuje z zaporom od 1 tedna do 6 mesecev. Poleg zaporne kazni se lahko naloži globa do 2000 K.

2. Ako storilec pregrešek ponovno zakrivi, se kaznuje s strogim zaporom od 1 meseca do 1 leta. Poleg zaporne kazni se more naložiti globa do 20.000 K.

§ 8. Kdor neobhodne potrebščine pokupi ali njih izdelovanje ali trgovanje ž njimi omeji, da bi njihovo ceno pognal na pretirano višino;

2. kdor razširja neresnične vesti ali se poslužuje takega drugega sredstva v svrhu zavajanja občinstva, da bi tako povzročil podraženje neobhodnih potrebščin, bo zaradi pregreška kaznovan s strogim zaporom od 1 meseca do 1 leta. Poleg zapornih kazni se more naložiti tudi globa do 20.000 K.

Kdaj zaloge zapadejo ali se izgubi obrtna koncesija?

§ 9. V slučajih obsodbe po §§ 5.—8. se lahko v sodbi izreče, da storilčeve zaloge zapadejo v korist države. Država ima zapadle zaloge porabiti za preskrbo prebivalstva. Tudi se lahko obsodi v izgubo obrtne koncesije.

§ 10. Za postopanje radi kaznivih dejanj, navedenih v §§ 5.—8., so pristojna sodišča.

§ 11. Vlada je pooblaščená, da naredbenim potom razveljavi to cesarsko naredbo v celoti ali deloma, za celekupno ozemlje v državnem zboru zastopanih kraljestev in dežel ali pa le za posamezne upravne okoliše.

§ 12. Cesarska naredba stopi v veljavo z dnem razglasitve.

§ 13. Izvršitev se nalaga notranjemu in drugim prizadetim ministrom.

Dunaj, 1. avgusta 1914.

Fran Jožef m. p.

Stürgkh m. p.

Utemeljevanje naredbe.

Neuradni del posebne izdaje „Wiener Zeitung“ z dnem 1. avgusta priobčuje:

V zadnjih dneh je bilo opaziti, da so proizvajalci in trgovci z živili v nekaterih upravnih okoliših v sebične svrhe, da bi izkoriščali ljudstvo, izrabljali sedanje vojne zmede na ta način, da so cene v zalogah se nahajajočega blaga poljubno zvišali, svoje zaloge prikrivali in razširjali vznemirjajoče govorice o pomanjkanju živil. Ker vlada doslej ni imela nobene zadostnega pravnega sredstva, da bi mogla z vsem povdarkom nastopiti proti tem obžalovanja vrednim pojavom v interesu konsumentov in javnega reda, se je pokazala potreba, izdati postavne naredbe, ki določajo kazen za oderuštvo z živili, preprečujejo nezdravo špekulacijo z neobhodnimi potrebščinami v teh resnih časih in skrb za neovirano aprovizacijo občin. Ta namen ima gornja cesarska naredba, s katero se za dobo, dokler trajajo izredne razmere, povzročene po vojnem stanju, odreja določbe o preskrbi prebivalstva z neobhodnimi potrebščinami.

Cesarska naredba podeljuje političnemu deželnemu oblastvu pravico, da sme kadarkoli dati popisati in pregledati zaloge neobhodnih potrebščin, nahajajočih se v deželi; pod temi potrebščinami je razumeti blago, ki služi za nujno preživljanje ljudi in kot krma za domače živali.

Izdelovalcem, trgovcem, skladiščem in drugim prometnim podjetjem, ki imajo neob-

hodne potrebščine v svoji zalogi ali za druge v shrambi, se nalaga dolžnost, da, kadar politično okrajno glavarstvo popis zaloge zaukaže, v določenem roku naznanijo, kakšne zaloge in koliko jih imajo. Kdor bi te naznanilne dolžnosti ne izpolnil, se bo po upravnem kazenskem postopanju kaznoval, po prevdarku političnega oblastva, ali z globo do 1000 K ali pa z zaporom do treh mesecev. Da se zagotovi preskrba občin z neobhodnimi potrebščinami, nalaga cesarska naredba, po zgledu zakona z dne 26. decembra 1912 o vojnih dajatvah, izdelovalcem, trgovcem in prometnim podjetnikom dolžnost, da odstopijo svoje zaloge neobhodnih potrebščin, če jih drugače ni mogoče nabaviti, na zahtevo političnih deželnih oblastev v svrhu aproviziranja proti začasni, upravnim potom določeni odškodnini. Kdor bi to dolžnost prekršil ali kot poddobavitelj ali posredovalec dobavo zalog za preskrbo ljudi ali živali preprečil, svoje zaloge zamolčal ali zakril, kdor bi izredne razmere, ki nastopijo vsled vojnega stanja, zlorabil v to, da bi zahteval očitno pretirane cene, ali kdor bi namenoma cene dvigal, kupil blago ali razširjal neresnične vesti, bi zakrivil kaznjivo dejanje, ki se bo splošno kaznovalo s strogim zaporom od enega meseca do enega leta. Poleg zaporne kazni se more v teh slučajih naložiti tudi denarna globa do 20.000 K, razsoditi, da storilčeve zaloge zapadejo v korist države v svrhu preskrbe prebivalstva ter obsoditi v izgubo obrtne koncesije.

Te odredbe, ki so utemeljene v neupravičenem dviganju cen v zadnjih dneh, naj za prihodnje težke čase pomire prebivalstvo ter po možnosti olajšajo bedo, ki je neizogibna posledica vsake vojske.

Preskrba bolnikov in družin rezervistov.

Uradna „Wiener Zeitung“ prinaša sledeči razglas ministrstva za notranje zadeve: Domovini vsiljena vojska je izbruhnila. Polna

domoljubnega navdušenja se je odzvala naša armada klicu ljubljena najvišjega vojnega gospoda. Vojaki bodo storili na bojišču svojo dolžnost, ali tudi mi, ki nismo poklicani za cesarja in domovino zastaviti svoje življenje in ostanemo doma, smo dolžni neko resno dolžnost izpolniti. Ta dolžnost je, skrbeti, da bodo bolniki in ranjenci, ki se bodo z bojišča vrnili, našli doma streho in oskrbo. Skrbeti pa moramo tudi, da obvarujemo zapuščene, svojih rediteljev oropane družine pred silo in potrebo. S to oskrbo bomo odvzeli junaškim srcem naše armade veliko skrb za obstoj njih družin. Razni razglasi na vseh straneh nam pričajo, da ljudstvo po državi razume ta klic in svojo dolžnost.

Ker je pa cepljenje moči škodljivo, je treba, če hočemo svoj cilj doseči, celo stvar organizirati in osredočiti. Notranji minister, ki je v zvezi z vojnim ministrom, je zamislil stvar tako-le:

1. Prostovoljna oskrba ranjenih in bolnih vojakov in častnikov leži v rokah avstrijske družbe Rdečega križa, ki je v neposredni zvezi z vojaško upravo. Za izvršitev te velike naloge bo skrbel predsednik družbe grof Rudolf Abensberg-Traun, ki je imenovan za c. kr. komisarja za vso avstrijsko pomožno oskrbo. Vsa darila in vsi prispevki naj se pošiljajo na družbo Rdečega križa, Dunaj I, Tuchlaubenstr. št. 6 ali naj se pošljejo na podružnice v posameznih deželah. Rdeči križ pa potrebuje novih prostorov za oskrbovanje bolnikov. Kdor bi rad kaj priglasil, naj se oglasi pri deželni vladi ali pa pri okrajnih glavarstvih, ki bodo potem v družbi z Rdečim križem potrebno ukrenila. Tozadevno imajo deželne vlade že svoja navodila, ki sem jih dal sam. Ravnotako je izdal tudi vojni minister na pristojne oblasti potrebne določbe, zlasti naj bi ljudje pristopali k družbi Rdečega križa.

Družine vpoklicanih vojakov, v kolikor so potrebne, bodo dobivale podporo iz državnih sredstev na podlagi zakona z dne 26. decembra leta 1912. Ali ta podpora ne bo v

vseh slučajih zadostna in povoljna. V takih slučajih bo podpora, ki jo bodo zasebni dobrotniki skupaj spravili, prav prišla in je zelo želeli, da bi bila obilna. Trkam na domoljubno mišljenje in na dobra sreca prebivalstva, naj zbira po svojih močeh sredstva v ta človekoljuben namen. Ti darovi naj se pošiljajo na notranje ministrstvo ali pa na račun „Pisarna za vojno pomoč“, na dunajske banke in njihove podružnice. Deželne predsednike pa vabim, naj organizirajo poleg Rdečega križa razne deželne in krajevne organizacije, ki bodo zbirke v ta namen kontrolirale in izvrševale. Darovi sami pa naj se oddajajo pri deželnih političnih oblasteh.

Pri zbirkah v dobrodelne namene uči izkušnja, da darovalci svoje darove s tem namenom dajo, da se darovi samo za dotično deželo, oziroma dotične kraje obrnejo. Tem stremljenjem se ne more nasprotovati. Ali plemeniti, od čiste ljubezni do bližnjega navdahnjeni namen teh podpor, naj se podpora razdeli najbolj potrebnim, pa se ne bo dosegel, če se podpora na omenjeni način omeji. Ne smemo prezreti, da bo treba podpirati družine vpoklicanih vojakov najbolj v tistih deželah, ki niso v stanju potrebnih sredstev skupaj spraviti in bodo imele tudi vsled tega večje število podpore potrebnih ljudi. Tukaj posredovati in splošnemu blagru v dobro podpore izenačiti, ta namen ima centralizacija poslanih darov. V ta namen bo porabilo notranje ministrstvo vse na centrale poslane darove.

Ministrstvo bo po potrebi pošiljalo in odkazovalo podpore posameznim deželnim političnim upravam, da ne bodo nekateri bolj potrebni trpeli škodo na račun manj potrebnih.

Da se bo potreba hitro spoznala in podpora hitro poslala posameznim družinam, se namerava razdelitev teh podpor, poslanih notranjemu ministrstvu in nabranih pri deželnih političnih uradih izvršiti v sporazumu gotovih komisij. To so one komisije, ki imajo odločevati o potrebnosti podpore posameznih družin in ki imajo v ta namen tudi potrebne po-

datke o družinskih razmerah na razpolago. Vso to akcijo vodi namestniški svetnik princ E. Liechtenstein. Darovi naj se pošiljajo na „Biro za vojno pomoč“ Dunaj, Hoher Markt št. 5, 3. nadstropje.

Razen skrbi za ranjence in bolnike in oskrbe potrebnih bo vodil vse druge oskrbe tikajoče se zadeve poseben oddelek v vojnem ministrstvu. Tamkaj naj se oddajo vsi darovi za vojake na bojišču, za družine padlih in za vse druge človekoljubne institucije v vojni. Ta urad bo tudi uraden zavod za vse poizvedbe, za vsako prostovoljno pomoč tekom vojne. Tukaj dobe vsa društva in odbori, ki hočejo človekoljubno delo izvrševati v vojnem času, vsa potrebna navodila in migljaje. Junaško stoje vojaki v boju za domovino; storimo tudi mi svojo dolžnost v gori omenjene 3 namene!

Žrtvujmo tudi mi nekaj ljubezni do bližnjega in za blagor domovja. Lečimo rane vojske, lajšamo bremena vojske s tem, da si jih razdelimo po reku našega cesarja: Z združenimi močmi!

Cesarski ukaz z dne 25. julija 1914, kako se kaznuje motenje javne službe ali javnega obrata in prelom dolžnosti k dajatvi.

Na podstavi § 14. državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra 1867. l. (drž. zak. št. 141) zaukazujem za v državnem zboru zastopane kraljevine in dežele tako:

§ 1.

Minister za notranje stvari lahko proglasi podjetja, ki so posebne važnosti za državne namene ali za javni blagor, za podjetja, ki stoje pod državnim varstvom.

§ 2.

Javni uradnik, uslužbenec državnega obrata, uslužbenec železnice, plovstvenega podjetja ali podjetja, ki stoji pod državnim varstvom, ki se z drugimi vred v namenu motiti službo ali obrat, brani izpolnjevati svoje dolžnosti,

bodisi popolnoma ali deloma ali jih sploh ne izpolnjuje, ali opravlja svoje delo na tak način, ki utegne ovirati službo ali obrat, se kaznuje zaradi pregreška s hudim zaporom od šestih tednov do enega leta.

§ 3.

1. Kdor uporablja proti drugemu strašilno sredstvo ali silo, da bi dosegel, razširil ali siloma izvršil dogovor, ki ima namen, motiti javno službo, službo v državnem obratu ali obrat železnice, plovstvenega podjetja ali podjetja, ki stoji pod državnim varstvom, s takim nepravilnim obnašanjem, kakor ga ima § 2. v mislih,

2. kdor v namenu, da bi motil tako s užbo ali tak obrat, poškoduje obratna sredstva ali obratne naprave ali jih odteguje uporabi,

se kaznuje zaradi pregreška s hudim zaporom od šestih tednov do enega leta.

§ 4.

1. Kdor nalašč prelomi svojo po pogodbi ali po predpisu ustanovljeno dolžnost zalagati oboroženo moč monarhije ali zaveznika s predmeti vojnih potrebščin, prevažati take predmete ali vojake ali opravljati dela,

2. zalagatelj, zalagatelj, posredovalec ali uslužbenec pri takem zalaganju, prevažanju ali delu, ki nalašč svoje dolžnosti prelomi, da s tem dajatev ovira ali onemogoči,

se kaznuje zaradi pregreška s hudim zaporom od enega meseca do enega leta.

Razen kazni zapora se lahko prisodi v obeh slučajih denarna kazen do dvajset tisoč kron.

§ 5.

Če je katero v §§ 2. do 4. navedenih dejanj spravilo v nevarnost vojaške interese monarhije ali zaveznikov, je prisoditi hud zapor od treh mesecev do treh let.

V slučajih § 4. se lahko poleg tega prisodi tam določena denarna kazen.

§ 6.

Kazenske določbe §§ 2. do 5. naj uporabljajo tudi vojaška sodišča proti osebam, ki jih navaja § 9. zakona z dne 6. decembra 1912,

drž. zak. št. 136, o vojnih dajatvah in opravah v kolikor so po tem zakonu pod vojaško sodno oblastjo.

§ 7.

Neodvisno od preganjanja v §§ 2. in 3. omenjenih kaznivih dejanj po kazenskem sodišču, more generalna inspekcija avstrijskih železnic po svojih organih takoj in brez daljšega postopanja odstaviti krivega uslužbenca tako državnih kot zasebnih železnic, in ukazati, da se to izvrši. Železniška uprava ima dolžnost, da nemudoma izvrši odstavitev, ki so jo odredili organi generalne inspekcije.

Zaradi istih dejanj morejo glede uslužbencev pri pošti in telegrafu, glede državnih uradnikov, ki opravljajo dohodarstveno službo pri železniškem in plovstvenem prometu in pri pošti in glede uslužbencev državnih tiskarnic izreči odstavitev dotičnemu ministrstvu neposredno podrejena službena mesta.

Proti tem odločbam se je moči pritožiti v 14 dneh na pristojno ministrstvo. Pritožba nima odločivne moči.

§§ 78. do 84. cesarskega ukaza z dne 16. novembra 1851., drž. zak. št. 1. iz l. 1852., in disciplinarni predpisi, ki veljajo za državne uslužbence, ostanejo v veljavi, v kolikor se strinjajo s predstoječimi določili.

§ 8.

Javni uradniki so v drugem odstavku § 101. splošnega kazenskega zakona navedene osebe.

Vse osebe, ki so v obratu ali podjetju stalno ali začasno zaposlene, veljajo za uslužbence.

Železnicam in plovstvenim podjetjem se prištevajo tudi njihove pomožne naprave.

Predpisi se nanašajo le na železnice z elementarno gonilno silo.

§ 9.

Cesarski ukaz dobi moč z dnem razglasitve.

Izvršiti ga je poverjeno ministroma za notranje stvari in za pravosodje sporazumno z udeleženi ministri.

Vestnik Zadružne zveze.

Za kmetško ljudstvo. Zadružna zveza je kot osrednja zveza kmetijskih zadrug v svoji seji z dne 27. julija razmotrivala položaj, ki je nastal za kmetško gospodarstvo vsled najnovejših dogodkov. Na kmetih bo silno primanjkovalo delavnih moči. Košnja in setev sta sicer končani, toda pride še mlatev, košnja otave in jesenska setev. Nastane vprašanje, kako kmetškemu ljudstvu v tej zadregi pomagati.

Prva stvar je, da sosed pomaga sosedu, vas vasi, tako da gre delo hitreje izpod rok. Ker bo pa še vedno kljub taki medsebojni pomoči primanjkovalo delavnih moči, naj se ljudje poslužujejo pri svojem delu kolikor mogoče strojev v onih krajih, kjer že imajo strojne zadruge.

Tam, kjer ni strojnih zadrug, pa naj se ljudje nemudoma posvetujejo, ali je v njihovem kraju nujna potreba, da se tudi pri njih uvede strojno delo pri mlatvi. Svoje tozadevne želje naj takoj sporoče Gospodarski zvezi v Ljubljani.

Zadružna zveza se je obrnila do deželnega odbora kranjskega, naj bi pomagal kmetijstvu v tem kritičnem času s tem, da nakupi za one kraje, v katerih bi se pokazala potreba za strojno delo, motorje, mlatilnice in kosilne stroje. Enake korake je storila Zadružna zveza tudi pri deželnem odboru štajerskem in koroškem.

Glede dobave bencina za strojno delo na kmetih so se storili koraki, da se privzame bencin med aprovizacijske predmete, t. j. da bi ga železnice v vojnem času prevažale ravno tako kakor najpotrebnejša živila.

Objava posojilnicam. Zadružna zveza v Ljubljani je sklenila včlanjenim posojilnicam priporočati, naj zelo pazijo na osebe, ki bi širile med ljudstvom neresnične vesti o varnosti naložb v denarnih zavodih. Vsakega, ki bi ljudstvo begal, slepil in hujskal, naj naznanijo pristojni oblasti, skrbe pa naj obenem, da imajo za vsak posamezen slučaj na razpolago zadostne priče.

Obenem je Zadružna zveza takoj po odreditvi mobilizacije sklenila naprositi deželne odbore na Kranjskem, Štajerskem, Koroškem in v Istri, kakor tudi politične deželne oblasti v teh kronovinah, da naj skušajo s primernim poukom pomiriti ljudstvo in ga poučiti o varnosti naloženega denarja v posojilnicah.

Strojnim zadrugam! Deželna vlada je z razpisom z dne 11. avgusta 1914, št. 23.904, obvestila vsa okrajna glavarstva, da spada bencin

(petrotej, špirit) med aprovizacijske predmete in da se more pošiljati na vse in od vseh postaj državnih železnice in južne železnice. Ker se bencin potrebuje zlasti za obrat kmetijskih strojev, naj se kmetovalci osobito pa zadruge obveste, da je bencin sedaj mogoče dobivati.

Hujskanje proti slovenski zadružni organizaciji. Iz Ziljske Bistrice na Koroškem nam poročajo sledeči slučaj. Hujskanje proti slovenski zadružni organizaciji: Neki Valentin Guldenbrein iz Ziljske Bistrice agitira okrog vlagateljev, ki imajo svoj denar naložen pri Hranilnici in posojilnici v Ziljski Bistrici, naj svoj denar dvignejo, češ, da gre ves denar, ki ga nalagajo v tem denarnem zavodu, v Srbijo. Hranilnica da namreč pošilja denar na Kranjsko, in sicer tistim, ki so s Srbom v zvezi in ki so Srbom poslali že en milijon. Da se bodo proti taki nesramni agitaciji in vznemirjanju ljudstva ukrenili potrebni koraki, za to je že preskrbljeno. Opozarjamo pa ob tej priliki vse one naše somišljenike, ki bi zvedeli za kako podobno agitacijo proti našim denarnim zavodom, da to takoj s pričami vred naznanijo pisarni dr. Vladislava Pegana v Ljubljani, da se stopi takim hujskačem temeljito na prste.

Zadružni pregled.

Varnost hranilnih vlog. Takoj ob razglasitvi delne mobilizacije je izdala c. kr. deželna vlada kranjska naslednji oklic:

Ker se je zaukazala delna mobilizacija, kar pa še ni vojska in tudi ni treba, da bi gotovo taka vsled tega izbruhnila, bati se je zopet, da nastopi govorica, da naj ima ob času vojske vsak človek svoj denar le pri sebi. Denar pri hranilnicah in bankah po tej govorici ni varno naložen, ker si ga more državna oblast ali pa sovražnik prisvojiti in tako varčne ljudi ob njih premoženje spraviti.

Da bi si mogla državna oblast ta denar prisvojiti, je popolnoma izključeno, ker imamo člen 5. državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra 1867, drž. zak. št. 142, po katerem je lastnina nedotakljiva. Kar se tiče bojazni, da bi nam mogel denar vzeti sovražnik, je ravno tako prazna. Mirovna konferenca v Haagu je v mednarodni pogodbi določila, da je osebna in občinska imovina nedotakljiva.

Kak namen pa imajo hranilnice in jeli denar pri teh varno naložen? Hranilnice imajo namen v pospeševanje delavnosti in varčnosti dajati vsakemu

priliko, nalagati prihranjen denar varno kot kapital na obresti in ga zopet dvigati. Da je denar pri hranilnici popolnoma varno naložen, za to skrbi državna oblast sama, ker ima pri vsaki hranilnici svojega cesarskega komisarja, ki pazi na hranilnično poslovanje. Denar, katerega zaupajo ljudje hranilnicam, seveda ne leži ves v hranilnicah, ker bi sicer ne nosil nikakih obresti. Hranilnici zaupani denar izposojuje se zopet dalje proti obrestim. Kako pa se sme posojevati, to je po zakonu natanko določeno in sicer tako, da je izposojeni denar popolnoma varen. Hranilnični denar je izposojen po največ na zemljišča in sicer tako, da se sme le dve tretjini vrednosti dotičnega zemljišča obremeniti. To je, ako je zemljišče vredno 12.000 K sme hranilnica le 8.000 K posoditi. Pri hišah le do polovice vrednosti, to je na hišo, ki je vredna 12.000 K sme posoditi hranilnica le 6.000 K. Za druga posojila so še bolj strogi predpisi.

Zato se lahko reče, da je denar, ki ga je hranilnica izposodila, popolnoma varno naložen. Vložnikom hranilnice se za njihov denar torej ni treba popolnoma nič bati. To kar velja ob času miru, velja tudi ob času vojske, ker si nihče, niti državna oblast, niti sovražnik ne bode upal si prisvojiti zasebno last.

Oni, ki imajo denar pri hranilnicah naložen in ga iz strahu, da ob vojskinem času ni varen, dvigajo, ne škodijo le samim sebi, ampak tudi svojemu bližnjemu.

Tisti, ki svoj denar iz hranilnic in posojilnic dvigne in ga hrani doma, ne izgubi le obresti, ampak pride tudi lahko ob svoj denar, če ga doma tudi še tako varno hrani. Ne glede nato, da se mu denar lahko ukrade, uniči se ta tudi na drug način, na pr. po požaru ali izgubi itd.

Pri dviganju denarja o velikem navalu je nevarno, da morajo hranilnice svoj izposojeni denar dolžnikom odpovedati, ker sicer niso v stanju vrniti denarja vložnikom. Posledica tega pa je za dolžnike zelo osodepolna, ker se ravno ob vojskinem času denarja hitro ne more dobiti in zadnja posledica je, dražba — kant.

Ker je tedaj denar v hranilnicah in posojilnicah popolnoma varno naložen, med tem ko ga doma ne morete tako varno shraniti in ker z dviganjem ne le sebi, ampak tudi svojim sobratom škodujete, pozivljamo ljudstvo, da svoj pri hranilnicah in posojilnicah naložen denar, ako ga neobhodno ne potrebuje, še nadalje pusti pri hranilnicah.

Oni pa, ki raznašajo neosnovano govorico, da ob vojskinih časih denar pri denarnih zavodih ni

varno naložen, se bodo brez ozira naznanili sodišču, da jih kaznuje po § 308 kaz. zak., ki pravi:

Kdor z javnim razглаševanjem trosi lažnjive, za javno varnost vznemirjujoče vesti, ki niso podprte, ali take govorice naprej raznaša, je kriv prestopka, ki se kaznuje s strogim zaporom od 8 dni do 3 mesecev.

Zadružni shod Splošne zveze avstrijskih kmetijskih zadrug, ki bi se bil imel vršiti od 12. do 14. septembra 1914 v Pragi, jo vsled vojnih dogodkov odpovedan.

Razne objave.

Rojaki! Hudodelska Srbija je izzvala vojsko. Naš dobri vladar, cesar miru, je bil prisiljen potegniti meč, da izvojuje časten, trajen mir svojim narodom. Vojska zahteva velikanske žrtve od države in ljudstva. To občuti vsaka hiša v širni Avstriji. Drage volje polagamo zvesti Kranjci vse žrtve na oltar domovine. Naša dolžnost je pa, da olajšamo po svojih močeh usodo zapuščenih rodbin, ki trpijo pomanjkanje, ker jih je moral zapustiti reditelj, da gre branit domovino. Veliko je število takih rodbin v mestih, še večje pa na kmetih. Deloma je preskrbljeno po državnem zakonu iz leta 1912 za primerne podpore. Ostane pa še velik del za prostovoljno karitativno in socialno skrb. Za Ljubljano se je uvedla v to svrhu posebna akcija po lokalnih faktorjih. Za deželo pa se mora nujno osnovati primerna organizacija. Kajti pomanjkanje je čestokrat na deželi silno hudo. Deželni odbor, zvest si svoje dolžnosti, stopa na čelo enotni akciji, ki naj se razprede po celi deželi.

Vsako županstvo naj sestavi odbor, ki bo v podporo deželnemu odboru. Odborom naj se po razmerah pritegne tudi požrtvovalno ženstvo. Po danih okoliščinah naj se odbori eventuelno sestavijo po župnijah. Ustanovitev vsakega takega pomožnega odbora naj se takoj naznani predsedstvu deželnega odbora v Ljubljani. Vsak tak odbor sprejme od deželnega odbora takoj podroben poduk glede svojih nalog, a začne naj takoj nabirati prostovoljne prispevke.

Za osredno blagajno te pomožne akcije naj se pošiljajo darovi na naslov: „Deželna blagajna v Ljubljani, deželni dvorec“ z izrecno pripombo „Pomožna akcija“.

Rojaki! V kolikor Vam razmere dopuščajo, prispevajte v krščanski ljubezni za blagi domovinski namen.

Deželni odbor si pridržuje spraviti svojo akcijo v sklad z že omenjeno drž. akcijo in z ono Rdečega križa, da se bodo vse te akcije spopolnjevale v dosego velikega karitativnega in socialnega smotra v prid in čast naše domovine.

V Ljubljani, dne 2. avgusta 1914.

Od deželnega odbora kranjskega.

Deželna akcija za družine rezervistov.

Dodatno k oklicu deželnega odbora v zadevi deželne akcije za pomoči potrebne rodbine vpoklicanih vojakov se še posebe opozarja na sledeče točke:

Akcija se deli v krajevno in centralno akcijo.

Krajevno akcijo ima v rokah krajevni odbor (ustanovljen po županstvu ali župniji) in se od krajevnega odbora nabrani denar načeloma porabi le za potrebe dotičnega krajevnega okoliša.

Centralno akcijo ima v rokah deželni odbor, ki sprejema v ta namen prostovoljne prispevke na roke svoje deželne blagajne. Smoter centralne akcije je sistematično vodstvo vseh krajevnih akcij in spopolnjevanje istih iz centralnih sredstev.

Povdarja se izrecno, da bo deželni odbor porabil centralna sredstva izključno le za take kraje, kjer bodo z uspehom poslovali krajevni odbori.

Nemudna ustanovitev krajevnega odbora je tedaj neobhodno potrebna za vsako občino, odnosno župnijo.

Centralna akcija deželnega odbora se bo izvršila v najožjem stiku s c. kr. deželno vlado in bo tako deležna tudi udobnosti tozadevne osredne vladne akcije, započete po c. kr. ministrstvu za notranje zadeve.

Konečno se še enkrat opozarja, da sprejema prostovoljne prispevke za centralno deželno akcijo kranjska deželna blagajna, na katero so nasloviti tudi vse tozadevne denarne pošiljatve z izrecnim pristavkom: „Pomožna akcija“. Ker je potreba res velika, se nujno prosi, da vsakdo prispeva po svojih močeh. Vsak tudi najmanjši dar se hvaležno sprejme.

V Ljubljani, dne 5. avgusta 1914.

Od kranjskega deželnega odbora.

Navodila Slovenske krščansko-socialne Zveze. Odbori Slov. krščanske socialne zveze, Slovenske Straže, Orlov in Jugoslovanske Strokovne zveze so z zadovoljstvom sprejeli na znanje dosedanje akcije predsedstev, posebno glede organizacije pomoči „Rdečemu križu“, za katero se je priglasilo izredno veliko število požrtvovalnih žena

in deklet iz cele dežele in organizacije fantov, ki bodo dali svoje moči na razpolago pomožni akciji. Osrednja pisarna v Ljudskem domu, I. nadstropje na levo, služi odslej samo namenu pomožne akcije. Odbori pozivajo vsa društva, podružnice in odseke krščansko-socialne organizacije, da se pri svojem delu za pomožno akcijo obračajo vedno na to osrednjo pisarno, ki bo stala v vednem stiku z deželno akcijo in v vzajemnem delu akcije „Rdečega križa“. Napoveduje se, da bo več tovarniških obratov ustavljenih. Te delavske sile je treba predvsem porabiti za delo na kmetih. Osrednja pisarna prevzame radevolje brezplačno posredovanje v ta namen. Zato prosi včlanjena društva, podružnice in odseke, naj v čim najkrajšem času naznanijo, koliko moških in koliko ženskih delavcev bi se potrebovalo v dotičnem okraju, na kako dnevno se sme računati ter za kako delo se rabi ljudi. Ravno tako naj se člani Jugoslovanske Strokovne Zveze in tudi drugi delavci osebno ali pa pismeno oglase pri osrednji pisarni v Ljudskem domu, I. nadstropje, ki posluje vsak dan od 6. do 8. ure zvečer. Dijake akademike prosimo, da posvete svoje moči pomožni akciji v društvih. Za potrebna navodila naj se vsi obrnejo na osrednjo pisarno.

Tem potom se opominjajo društva, naj zakone in razna obvestila, ki jih prinaša „Slovenec“, izrežejo in na primeren način ljudstvu pojasnjujejo. Take stvari naj se nalepijo na trden papir in naj se v društvih shranijo, zlasti zakoni o vojnih datjavah in podporah.

Osrednja pisarna je drage volje na razpolago tudi glede na razne prošnje in prijave, ravno tako prosimo vsa društva po deželi, naj tako, kakor so že začela, tudi nadalje na vso moč pospešujejo deželno pomožno akcijo in akcijo „Rdečega križa“.

Osrednja pisarna prosi, naj zaupniki in odbori posameznih društev poizvedujejo in čim najprej ji naznanijo družine, katere bi bile voljne sprejeti nepreskrbljene majhne otroke vpoklicanih vojakov za čas vojne brezplačno v oskrbo.

Deželna gospodinjstva šola v Šmihelu pri Novem mestu prične novo šolsko leto s 1. oktobrom 1914. Šola je enoletna in traja od oktobra do konca julija. V šolo se sprejme 12 notranjih gojenk. Gojenke stanujejo v zavodu šolskih sester de Notre Dame in plačujejo za hrano in stanovanje po 30 K na mesec. Za gojenke iz Dolenjskega, ki so podpore potrebne, dovoljuje deželni odbor 6 ustanov po 15 K na mesec, to je polovico preskrbnine, ki jo je plačevati redu šolskih sester. Prošnje za

sprejem in ustanove je predložiti do 1. septembra t. l. na vodstvo deželne gospodinske šole v Šmihelu, p. Kandija, kjer se dobe tudi vsa podrobna pojasnila.

Poročilo Gospodarske zveze v Ljubljani.

Umetna gnojila:

Rudninski superfosfat. Gospodarska zveza ima superfosfat vedno v zalogi in ga prodaja na drobno iz svojega skladišča po K 7.— za 100 kg. Zadrugam priporočamo, da naročajo skupno v celih vagonih, ker s tem si prihranijo veliko izdatkov na voznini. Pri odjemu celega vagona ponudimo superfosfat s 14% v vodi razstopne fosforove kisline po K 6.70 za 100 kg franko vsaka postaja na Kranjskem.

Tomasova žliandra 18% stane K 7.— franko naše skladišče, višje ali nižjeodstotna 34 vinarjev dražje ali cenejše. Pri odjemu celega vagona se zaračuni 18% po K 5.70 franko kolodvor Trst.

Kalijeva sol stane 12.80 za 100 kg. Kdor gnoji z rudninskim superfosfatom ali tomasovo žliandro, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo, ki vsebuje 42% kalija ali pa s kajnitom, ki vsebuje 12—14% kalija. Samo ob sebi umevno priporočamo kalijevo sol, ki vsebuje trikrat toliko kalija kakor kajnit. Kajnit stane K 5.50 za 100 kg.

Kostno moko prodaja Gospodarska zveza po K 10 za 100 kg.

Čilski solitar stane K 32.— za 100 kg franko postaja Ljubljana.

Amonijev sulfat stane K 34.— za 100 kg.

Krmila:

Tropine podzemskega oreha vsebujejo 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe, vsled česar jih zadrugam, kakor tudi posameznim živinorejcem toplo priporočamo kot vspešno močno krmilo. Stanejo K 20.— za 100 kg; pri odjemu celega vagona dovolimo znaten popust.

Lanene tropine, ki so pri kranjskih živinorejcih že splošno znane oddaja Zveza po K 20.— za 100 kg.

Klajno apno je potreben dodatek h krmi zlasti, kjer nimajo krmila dovolj rudninskih snovi v sebi. Klajno apno stane v pošiljativah od 5 kg do 50 kg po 24 vinarjev nad 50 kg po 22 vinarjev. Pri manjših pošiljativah se računi zavoj in vozni list 20 vinarjev.

Koruzo ima Zveza vedno v zalogi. Ker pa ima napravljene velike sklepe od največjih doba-

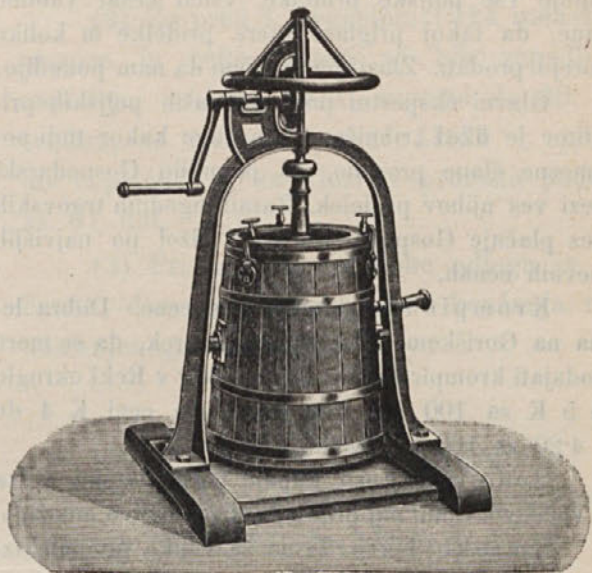
viteljev, svetuje se, da zadruga naročajo koruzo skupno vsaj en vagon. Na drobno prodaja koruzo po K 17.40 franko Ljubljana; pri naročilih v celih vagonih pa bode mogla dovoliti veliko popusta. Nova koruza stane K 15.60 za 100 kg franko Sisek.

Vino na prodaj:

Gospodarska zveza ima v zalogi veliko izbero finega naravnega vina. Izbira vina je bila letos tem težja, ker se je vršila na veliko krajih trgateg v deževnem vremenu, kar je slabo vplivalo na kakovost vina. Vina v kleti Gospodarske zveze pa so vsa zdrava, prijetnega okusa in nakupljena od najzanesljivejših članov, vsled česar prevzame Gospodarska zveza za pristnost popolno garancijo in se sme rabiti vino za sv. maše. Cene so sledeče: Vipavsko vino belo, delano po francoskem

načinu	K 42.—
Rizling	K 58.—
Burgundec	K 50.—
Bizelec bel (1913)	K 48.—
Bizelec rudeč (1913)	K 48.—
Bizelec beli l. 1912	K 52.—
Bizelec rudeč l. 1912	K 52.—
Istrijan beli 1912	K 40.—
Dalmatinec (starina)	K 62.—
Rebula	K 56.—

Vse cene se razumejo za 100 l franko postaja Ljubljana, plačljivo v 30 dneh brez odbitka. Sode nad 300 l posodi Zveza brezplačno za 2 meseca.

Stroji:

Skladišče za poljedelske stroje je sezidano in stroji so že razstavljeni. Na to skladišče prav posebno opozarjamo zadruga kakor tudi posamezne člane. Razstave se udeležijo največje avstrijske tovarne, katere bodo imele celo leto svoje stroje razstavljene,

tako da Zvezi ne bode treba priporočati strojev le na podlagi cenikov, ampak bode vsak lahko sam videl, kar si hoče naročiti. Zadruga prosimo, da naj tudi svojim članom priporočajo, da si naše skladišče ogledajo. Vsem živinorejcem priporočamo rezalni stroj „Ekonom“ za rezanje repe, krompirja, korenja, pese itd. V svoji stalni zalogi imamo vedno na razpolago vse poljedelske in gospodarske stroje, priznane najboljših izdelkov prvovrstnih tu- in inozemskih tovarn. Vsakdo si stroje lahko ogleda kakor: motorje, mlatilnice in mline na ročni, motorni ali obrat z gepeljnom, slamoreznice, kosilce za seno in žito, čistilnike, pajklje, gepeljne, sesalke in razpršilnike za gnojnice, pluge, brane, stiskalnice za seno, grozdje in sadje, cirkularne žage, stroje za robkanje koruze, razsipalnice za umetna gnojila, mline za šrotanje, sejalnike, brzoparilnike, škropilnice, tehtnice in poleg tega še vse druge za poljedelstvo potrebne predmete. Stroje prodajamo po izvirnih tovarniških cenah, odštevši najvišje popuste ter je sleherni lahko prepričan, da dobi za nizko ceno resnično dobro blago. S strokovnjaškimi nasveti, kakor specijalnimi ponudbami smo vedno na razpolago.

Nakupi.

Kmetovalce kakor tudi zadruga opozarjamo, da najbolj zanesljive podatke o cenah poljskih pridelkov dobe pri Gospodarski zvezi. Zveza nakupuje vse poljske pridelke, vsled česar vabimo člane, da takoj priglase ktere pridelke in koliko morejo prodati. Zlasti pa prosimo da nam ponudijo:

Glavni eksportni predmet naših poljskih pridelkov je fižol „ribničan“. Zadruga kakor tudi posamezne člane prosimo, da ponudijo Gospodarski zvezi ves njihov pridelek. Zaradi ugodnih trgovskih zvez plačuje Gospodarska zveza fižol po najvišjih dnevnih cenah.

Krompir letos nima dobre cene. Dobra letina na Goriškem in Ogrskem je vzrok, da se more prodajati krompir tako v Trstu kakor v Reki okroglo po 5 K za 100 kg, kar odgovarja ceni K 4 do K 4-20 za 100 kg franko Ljubljana.

Seno in slamo kupuje Gospodarska zveza za vojaštvo. Člani naj prijavijo razpoložljivo množino.

Smrekovi storži se še veliko premalo izvažajo. Tudi ta predmet more prinesiti lepe novce. Storži so zreli meseca novembra in odsvetujemo, da bi se prezgodaj trgali, dokler ni še seme dovolj zrelo za kaljivost. Tudi storže moremo kupovati le v celih vagonih. Zadruga prosimo, da nam sporoče, koliko nam morejo preskrbeti storžev. Cene se določijo šele pozneje.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice za Izlake in okolice,

registr. zadruga z neom. zavezo,

ki se vrši dne 23. avgusta 1914 ob pol 8. uri dopoldne pri Jak. Hribarju.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za leto 1913.
4. Poročilo o izvršeni reviziji.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
7. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadružnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Mlekarske zadruga Izlake-Zagorje,

registr. zadr. z omej. zavezo,

ki se bo vršil v nedeljo, dne 23. avgusta 1914 ob 3. uri popoldne v mlekarni.

Dnevni red:

2. Poročilo načelstva.
1. Poročilo nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za leto 1913.
6. Poročilo o izvršeni reviziji.
3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Vabilo na redni občni zbor

Občekoristne stavbene zadruga Ljudski dom

reg. zadr. z omej. zav.

v Ljubljani,

ki se bo vršil dne 19. avgusta 1914 ob 8. uri zvečer v Katoliški tiskarni.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva.
3. Poročilo nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za leto 1913.
6. Poročilo o izvršeni reviziji.
5. Slučajnosti.

Vabilo na redni občni zbor

Živinorejske zadruga v Rovtah pri Logateu,

registrovane zadruga z omejeno zavezo,

ki se bo vršil dne 23. avgusta 1914 ob pol 4. uri popoldne v prostorih Kmetijskega društva v Rovtah.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Odobritev računskega zaključka za l. 1913.
3. Sklepanje o razdružitvi zadruga.
4. V slučaju nerazdružitve zadruga, volitev načelstva.

Načelstvo.